

Datum: 2022-04-13

Diarienummer: JU2022/00209

Vår referens:

mia.ahlgren@funktionsratt.se

Mottagare:

ju.remissvar@regeringskansliet.se

benny.lindholm.narlinge@regeringskansliet.se .

Funktionsrätt Sverige remissvar: Säkerhet och tillgänglighet vid val SOU 2021:96

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 50 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

I betänkandet om Säkerhet och tillgänglighet vid val lämnas flera förslag med ambitionen att öka den politiska delaktigheten. Funktionsrätt Sverige välkomnar särskilt att utredningen citerar förslagen från Civilsamhällets rapport Respekt för rättigheter om hur Sverige lever upp till Funktionsrättskonventionen. Vi välkomnar införandet av en paragraf i vallagen (7 kap, 1§) som tydligt anger att: "Röstningen ska vara tillgänglig för alla väljare. Tillgängligheten omfattar lokaler för röstmottagning, röstningsförfarandet och information till väljarna." och flera av utredningens övriga förslag. Men vi ser behov av avgörande förstärkningar i vissa delar.

Ingen ska bli hindrad från att utöva sin rätt att rösta på grund av funktionsnedsättning. Vi avstyrker bedömningen att tillgänglighet ska bara vara en målsättning, inte ett krav. Det måste förtydligas att varje händelse, **utan undantag** som utgör ett hinder för en individ med funktionsnedsättning att rösta faller under processer och regelverk för incidentrapportering som leder till åtgärder. Vi anser också att det ska vara möjligt för organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning att rapportera om avvikelser som när det gäller incidenter som rör säkerhet.

Funktionsrätt, politisk delaktighet och demokrati

Funktionsrätt Sverige noterar med stor glädje att utredningen lyfter fram konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Funktionsrättskonventionen och artikel 29 om politisk delaktighet i civilsamhällets granskning Respekt för rättigheter i betänkandets kapitel 7. Det gör att vi inte behöver upprepa den kunskapsorienterande inledning om konventionen som vi brukar göra och gjort i tidigare remissvar¹ om demokrati. Förslaget om en maktutredning, som lyfts tidigare, ser vi fortfarande ser som viktigt, också med hänsyn till genomförande av globala målet 16.

Vi ser ändå med oro på en glidning från att se medborgerliga och politiska rättighet som lika starka och självklara för personer med funktionsnedsättning som för andra i samhället. För ett antal år sedan kom politiska förslag som skulle säkerställa att alla vallokaler skulle vara tillgängliga, **utan undantag**². Även om det finns flera positiva förslag i detta betänkande, är problemet att de inte är **obligatoriska** och det handlar om mer bör än ska utan förslag till effekter när de fallerar.

Det här citatet från sammanfattningen i betänkandet är talande för denna glidning. "Den föreslagna bestämmelsen avser generellt verkande åtgärder som kommunerna kan vidta för att alla väljare ska ges så jämbördiga förutsättningar som möjligt att kunna utnyttja rätten att rösta i val- och röstningslokaler. **En höjning av ambitionsnivån innebär emellertid inte att alla lokaler för röstning måste ha samma utformning. Det behöver vara möjligt för kommunerna att anordna röstmottagning i lokaler som kan erbjuda en viss variation av anpassningar.**" Hur kan vi gå från att säga **utan undantag**, till att det inte skulle vara möjligt att anordna röstmottagning för alla?

Ingen ska hindras från sin rätt att rösta!

"Det räcker med att en person inte får möjlighet att rösta i ett val för att samhället ska agera." Ungefär så uttryckte sig en representant för en lokal funktionsrättsorganisation som kontaktade oss inför vårt remissvar. Det handlade om en mycket politiskt intresserad person vars ställföreträdare i förra valet inte levererade posten med röstkortet så att hen kunde använda sin rösträtt. Dessvärre har vi hört flera **liknande berättelser om individer som hindras från att rösta från flera håll.**

---

¹ <http://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2016/03/Remissvar-L%C3%A5t-fler-forma-framtiden-1.pdf>

² <https://funktionsratt.se/inget-undantag-for-tillgangliga-vallokaler-2014/>

Organisationen som kontaktade oss skulle kontakta överförmyndaren och uppmärksamma dem på behovet av utbildning. En fråga som visserligen lyfts i betänkandet, men vi vet hur olika det fungerar lokalt och att det saknas systematisk rapportering av brister. Mörkertalet är stort. Var man bor får inte avgöra om man kan använda sin rösträtt.

Förslag om strukturen för samordning, rutiner, tillsyn, incidentrapportering, talerätt och ackreditering av valobservatörer – kapitel 3, 4, 5, 6.

Funktionsrätt Sverige anser att förslag som rör samordning, tillsyn, incidentrapportering, talerätt och ackreditering av valobservatörer ska förtydligas med hänsyn till tillgänglighet och politisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning. I betänkandet är det som rör säkerhet och incidentrapportering i kapitel 3-6 separerade från förslag som rör tillgänglighet i kapitel 7 och 8.

Varje individ som hindras från att rösta, oavsett varför och vem, ska ses som en allvarlig incident i ett val. Det behöver systematisk rapportering och åtgärder om en person inte kunnat använda sin rösträtt. Det kan handla om röstkortet inte levererats, att möjlighet till ledsagning saknas osv. Det är behövs förtydliganden om incidenter³, så att information sprids om en tydlig process om hur man kan och ska anmäla avvikelser som även inkluderar brister i tillgänglighet och politisk delaktighet.

När en funktionsrättsorganisation eller en individ får kännedom om brister i tillgänglighet eller att en individ blir hindrad från att rösta på andra sätt ska den ha möjlighet att rapportera detta som en incident som tas på högsta allvar med följder för de som har ansvar. Även ackrediterade valobservatörer bör notera otillgänglighet och andra händelser som hindrar en individ med funktionsnedsättning från att rösta. **Utgångspunkten ska vara att det ska vara ingen ska bli hindrad från att utöva sin rätt att rösta på grund av funktionsnedsättning.**

---

³ Förslaget 16 kap § 2: "Med incidenter avses 1. om det vid förberedande och genomförande av val som en myndighet svarar för har förekommit någon avvikelse från föreskriven ordning, oavsett om avvikelsen är resultat av mänsklig påverkan, systemfel eller naturhändelse, 2. om någon har hindrat röstningen, förvanskat lämnade röster eller otillbörligt verkat vid val på något annat sätt, och 3. andra omständigheter av betydelse för allmänhetens förtroende för valens genomföranden."

Synpunkter på förslag i kapitel 7 och 8 om tillgänglighet
Funktionsrätt Sverige välkomnar många av förslagen i kapitel 7 men med avgörande förstärkningar. När det gäller förslagen i kapitel 8 som rör personer med synnedsättning verkar de ha genomförts i dialog med Synskadades riksförbund. Vi kan bara tillägga att det kan finnas behov av liknande arbete när det gäller kognition för att förbättra för personer som röstar i mindre utsträckning.

Förslaget (7.7.1) om en ny bestämmelse i vallagen om **tillgänglighet som omfattar lokaler för röstmottagningen, röstningsförfarandet och information till väljarna**, behöver **konkretiseras i bindande normer, eller standarder** (konventionen artikel 3, 4, 9), som också kan uppdateras. Det räcker inte med rekommendationer. Självklart ska de tas fram genom att **aktivt involvera representanter från funktionsrättsorganisationer**, vilket nämns i (7.7.2). Vi i funktionsrättsorganisationerna har till exempel inte varit involverade i den checklista om tillgänglighet till val som Myndigheten för Delaktighet, MFD, har på sin webbplats. De hänvisar muntligt till att checklistan bygger på gamla uppdrag om politisk delaktighet och stickprov om tillgänglighet till vallokaler.

Observera att vi anser att det behövs ett förslag till lagtext om en delegationsordning för att en myndighet ska kunna utfärda bindande föreskrifter. Alltså mer än utredningens bedömning att det räcker med "råd och rekommendationer" med en "målsättningskaraktär" och att effektiviteten i denna ordning "bör" följas upp regelbundet. Ett förslag om föreskrifter behövs för att bättre respektera medborgerliga och politiska rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vi vill också påminna om regelverk för **enkelt avhjälpna hinder** i allmänna lokaler som syftade till att undanröja dessa till 2010. De stora bristerna i tillsynen i kommunerna har lett till kritik från JO⁴. Det finns vissa normer redan, även om de behöver uppdateras och utökas.

Även EU:s funktionsrättsstrategi tar upp ett **initiativ om tillgänglighet till val** som kan förväntas under det svenska ordförandeskapet i EU 2023. Vår europeiska organisation European Disability Forum, EDF, har fokus på politisk delaktighet i sin årliga människorättsrapport som väntas publiceras på försommaren.

---

⁴ <https://lagensomverktyg.se/2019/jo-kritiserar-fem-kommuner-efter-var-anmalan/>

Vi välkomnar förslag (7.7.3) om att valmyndigheten ska samla in och publicera uppgifter om val- och röstningslokalernas tillgänglighetsstatus och att kommunerna är skyldiga att lämna in uppgifter. **Rapportering behöver kompletteras med redogörelse för dialog med funktionsrättsorganisationer i säkerställande av tillgänglighet samt utbildning av gode män och förvaltare.**

Det måste också **gälla all röstmottagning, även förtidsröstning (och utlandsröster)** med krav på att eventuella brister i tillgängligheten ska åtgärdas, annars är det en försvagning av rättigheterna. Se även vårt förslag om incidentrapportering och tillsyn.

Funktionsrätt Sverige välkomnar även förslag (7.7.4) om att **information i val- och röstningslokaler ska vara tillgänglig för olika funktionsnedsättningar**. En detalj är att vi gärna undviker begreppet anpassning när det gäller generell tillgänglighet, för att det inte ska sammanblandas med det som kallas skäliga anpassningsåtgärder (reasonable accommodation) som är relaterad till diskriminering.

Förslaget (7.7.5) att **fler målgrupper ska kunna använda ambulerande röstmottagare** kan också leda till att fler kan använda sin rösträtt. Förslaget (7.7.6) att utbilda gode män och förvaltare om rättigheter att rösta är mycket viktigt vilket vi lyft i vårt exempel ovan. Även personal på särskilda boenden och institutioner behöver förstås också utbildning om rättigheter att rösta och hur det möjliggörs. Socialstyrelsen har en webbutbildning med ett exempel om valdeltagande, men det är viktigt att nå ut till alla även om hur och rättigheter som rör tillgänglighet.

Funktionsrätt Sverige hoppas få förutsättningar att fortsätta bidra till arbetet för ökad demokrati.

Med vänliga hälsningar

Nicklas Mårtensson
Generalsekreterare
Funktionsrätt Sverige